

POSTANOWIENIE

Dnia 25 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania B. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o wysokość świadczenia (emerytury),
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 kwietnia 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 31 października 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 31 października 2017 r. oddalił apelację ubezpieczonego B. P. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 24 stycznia 2017 r., którym oddalono odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 14 lipca 2015 r., odmawiającej ubezpieczonemu ponownego ustalenia wysokości emerytury z uwagi na nieprzedłożenie dokumentów potwierdzających wysokość wynagrodzenia ubezpieczonego po przyznaniu mu emerytury.

W motywach orzeczenia Sąd Apelacyjny podniósł, że ubezpieczony od dnia 1 października 1988 r. pobiera emeryturę górniczą z ustalonym WWPW na poziomie 378,50%, który został ograniczony do 250%. W toku postępowania ubezpieczony przedłożył dokumenty potwierdzające jego zatrudnienie od dnia 1 lutego 1998 r. do dnia 5 czerwca 2001 r., domagając się ponownego ustalenia

wysokości emerytury na podstawie art. 110a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna), zgodnie z którym wysokość emerytury oblicza się ponownie od podstawy wymiaru ustalonej w sposób określony w art. 15 z uwzględnieniem art. 110 ust. 3, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego przypadającą w całości lub w części po przyznaniu świadczenia, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru przed zastosowaniem ograniczenia, o którym mowa w art. 15 ust. 5, jest wyższy niż 250% (ust. 1). Ustalenie wysokości emerytury zgodnie z ust. 1 może nastąpić tylko raz (ust. 2). W ocenie Sądu Apelacyjnego, przepis ten umożliwia ponowne ustalenie wysokości emerytury tylko wówczas, gdy świadczeniobiorca podlegał ubezpieczeniom społecznym po nabyciu prawa do emerytury obliczanej przy zastosowaniu WWPW ograniczonego do 250%, a wskaźnik ten z kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych przez ubezpieczonego z ostatnich 20 lat kalendarzowych przypadających bezpośrednio przed rokiem, w którym zgłoszono wniosek o przeliczenie świadczenia bądź 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia był wyższy niż 250%. W przypadku ubezpieczonego sytuacja taka nie miała miejsca bowiem najkorzystniejszy WWPW emerytury ubezpieczonego z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia, przy uwzględnieniu wynagrodzeń z okresu po uzyskaniu emerytury, wynosi 169,82%.

Ubezpieczony w całości zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, względnie uchylenia zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji oraz zasądzenia od organu rentowego na jego rzecz kosztów całego postępowania, a także o rozpoznanie sprawy na rozprawie.

W skardze kasacyjnej zarzucono zaskarżonemu wyrokowi naruszenie:

1) art. 110a w związku z art. 15 *in fine* ustawy emerytalnej, przez ich błędną wykładnię i wadliwe zastosowanie, a w szczególności przez przyjęcie, że możliwym

jest dokonanie ponownego ustalenia wysokości emerytury wyłącznie przy ustaleniu, iż wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia był wyższy niż 250% w kontekście do osiągniętych w tym okresie dochodów – zarówno w chwili ustalania emerytury, jak i później, tzn. po uzyskaniu tych uprawnień w związku z dodatkowo podjętym zatrudnieniem, podczas gdy ograniczenie to dotyczy wyłącznie okresu przed uzyskaniem uprawnień emerytalnych, a co za tym idzie skarżący posiadał legitymację do ponownego przeliczenia świadczenia, niezależnie od faktu, iż wskaźnik ten naliczony przy uwzględnieniu jego dochodów pobieranych po 1989 r. nie był wyższy niż 250%;

2) art. 3 k.p.c. i art. 232 k.p.c. w związku z art. 217 § 1 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c., art. 236 k.p.c. i art. 278 k.p.c. w związku z art. 15 ust. 2a ustawy emerytalnej, przez przyjęcie, że brak rozpoznania wniosku dowodowego skarżącego w zakresie dowodu z opinii biegłego nie stanowi uchybienia procesowego bowiem nie zachowała się jego dokumentacja płacowa z okresu sprzed 1979 r., a pozostałe dowody, w szczególności z przesłuchania świadków i znajdujących się w aktach dokumentów, nie pozwalają na jednoznaczne ustalenie rzeczywistych jego wynagrodzeń w okresie od 1969 r. do 1988 r., podczas gdy z jednej strony dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego, w odniesieniu zwłaszcza do wskaźników GUS i przedłożonej dokumentacji było uzasadnione w związku z treścią art. 15 ust. 2a ustawy emerytalnej, a z drugiej strony dowód z zeznań świadków i przedłożona dokumentacja płacowa za lata 1979 – 1988 były wystarczające dla poddania jej łącznie z zapisami statystycznymi opinii biegłego ds. płac w celu ustalenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru, o którym mowa w art. 110a w związku z art. 15 ustawy emerytalnej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na zagadnienie prawne, a mianowicie: 1) czy dla możliwości dokonania ponownego przeliczenia wysokości emerytury niezbędne jest osiągnięcie wskaźnika podstawy wymiaru w wysokości przekraczającej 250% zarówno do chwili ustalania emerytury, jak i również po nabyciu tego prawa oraz 2) czy w sprawie o ustalenie wysokości świadczenia dopuszczalny jest dowód z opinii biegłego oparty wyłącznie o posiadane przez skarżącego dowody w postaci zeznań, dokumentacji płacowej, zapisy decyzji o ustaleniu prawa do emerytury oraz zapisy statystyczne GUS,

zwłaszcza wobec faktu, że w razie braku pełnej dokumentacji dla ustalenia wysokości wskaźnika podstawy wymiaru świadczenia przyjmuje się minimalne wynagrodzenie pracowników niezależnie od tego gdzie i na jakim stanowisku był zatrudniony świadczeniobiorca w okresie objętym wnioskiem o przeliczenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Ponadto, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wobec tego wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym powyżej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2016 r., V CSK 143/16, LEX nr 2135552; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z dnia 1 grudnia 2015 r., I PK 71/15, LEX nr 2021944).

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienie prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Ponadto twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruuujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 czy z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK

230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383; z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że przedstawione przez skarżącego kwestie nie spełniają wskazanych wyżej kryteriów istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Odnosnie do pierwszego ze sformułowanych pytań, a mianowicie, czy dla możliwości dokonania ponownego przeliczenia wysokości emerytury niezbędne jest osiągnięcie wskaźnika podstawy wymiaru w wysokości przekraczającej 250% zarówno do chwili ustalenia emerytury, jak i również po nabyciu tego prawa, to Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 marca 2019 r., III UK 92/18 (LEX nr 2640728) przyjął, że „przy ponownym jednorazowym obliczeniu wysokości emerytury na podstawie art. 110a ustawy emerytalnej konieczne jest zawsze uwzględnienie nowej podstawy wymiaru z okresów przypadającej w całości lub w części po przyznaniu emerytury, co oznacza, że okresy i dalsze opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego są warunkiem koniecznym obliczenia nowego składnika wysokości podstawy wymiaru przeliczanej ponownie emerytury, który ponadto powinien być wyższy niż 250%. W przeciwnym razie doszłoby do nierównego traktowania ubezpieczonych tylko ze względu na dyskryminującą datę ustalania uprawnień emerytalnych tym emerytom, którzy nie wskazali żadnej nowej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne lub emerytalne i rentowe przypadającej w całości lub w części po przyznaniu emerytury, w porównaniu z emerytami, którzy legitymowali się dalszymi okresami ubezpieczeń społecznych i opłacali składki po przyznaniu emerytury, która bez tego obligatoryjnego warunku analizowanej nowości legislacyjnej nie może podlegać takim samym zasadom ustalania wysokości świadczeń emerytalnych”. A zatem wprowadzona od dnia 1 maja 2015 r. na podstawie art. 4 ustawy z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 552) możliwość ponownego jednorazowego obliczenia wysokości emerytury

na podstawie art. 110a ustawy emerytalnej, miała stanowić swoistą „premię” za dalszą aktywność zawodową i podleganie ubezpieczeniom społecznym oraz opłacanie wysokich składek po przyznaniu emerytury tak, aby pozwalały one na wyliczenie wyższego wskaźnika podstawy jej wymiaru niż przed zastosowaniem jego ograniczenia do 250% (zob. także wyroki: Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 20 czerwca 2018 r., III AUa 560/17, LEX nr 2558961; Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 10 marca 2017 r., III AUa 857/16, LEX nr 2304320; Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 lutego 2017 r., III AUa 2272104).

Z kolei drugie sformułowane przez skarżącego zagadnienie prawne nie zostało powiązane z jakimkolwiek przepisem prawnym, a pamiętać należy, że niewystarczające jest sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, zwłaszcza przez ograniczenie się do samego postawienia pytania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., III SK 74/13, LEX nr 1482421). Tylko dla porządku warto wobec tego nadmienić, że Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że w razie braku dokumentacji płacowej ubezpieczony - w celu wykazania podstawy wymiaru emerytury - może udowadniać wysokość swoich zarobków w oparciu o jakiekolwiek inne środki dowodowe (np. zeznania świadków, opinie biegłych, dokumentację zastępczą, w tym dokumenty dotyczące wynagrodzenia osób zatrudnionych w podobnych okolicznościach). Chodzi przy tym o możliwość czynienia ustaleń na podstawie wszystkich środków dowodowych, ale także o stosowanie wszystkich zasad postępowania dowodowego, a więc o czynienie ustaleń co do faktów niewymagających dowodu (powszechnie znanych - art. 228 § 1 k.p.c.; znanych sądowi urzędowo - art. 228 § 2 k.p.c.; przyznanych - art. 229 k.p.c.; niezaprzeczonych - art. 230 k.p.c.). Należy także na podstawie art. 231 k.p.c. ustalać fakty na podstawie domniemań faktycznych (co jest określane jako stosowanie dowodów pośrednich). Stąd należy uznać, że faktami notoryjnymi są dane statystyczne dotyczące wynagrodzeń wypłacanych w poszczególnych latach kalendarzowych, gdyż są to fakty powszechnie dostępne. Uwzględniając zasady logiki, doświadczenia życiowego i ogólnej wiedzy historycznej, co najmniej od 1956 r. w Polsce, na podstawie stosunku pracy w pełnym wymiarze, nikt nie był bowiem zatrudniony za darmo. Chodzi przy tym o ustalenie wynagrodzenia konkretnego pracownika i nie o wynagrodzenie

hipotetyczne (jakie mógłby otrzymywać, gdyby pracował), lecz o ustalenie (na podstawie wszystkich zaoferowanych środków dowodowych i z zachowaniem zasad prowadzenia dowodów) wynagrodzenia, które w rzeczywistości otrzymywał (por. wyrok Sądu Najwyższego: z dnia 3 lutego 2014 r., I UK 322/13, OSNP 2015 nr 6, poz. 81 czy z dnia 5 grudnia 2016 r., III UK 33/16, LEX nr 2188649). W rozpoznawanej sprawie kluczowe było zaś ustalenie konkretnego wynagrodzenia, które otrzymywał skarżący w latach 1964-1979 w KWK „[...]”, kiedy świadkowie nawet w przybliżeniu nie pamiętali wysokości jego wynagrodzenia, żaden z nich nie dysponował też własnym zaświadczeniem o wysokości otrzymywanych wówczas wynagrodzeń, a ich świadczenia emerytalne ustalane były na podstawie wynagrodzeń uzyskiwanych w innych latach. Ponadto, wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącego, w sprawie Sąd pierwszej instancji przeprowadził dowód jedynie z zeznań świadka E. Z., Z. J. i T. M., a dołączone do skargi zaświadczenie o wysokości wynagrodzeń J. D. nie dotyczy spornych lat 1964-1980.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.